

ЗЭВСЭГТ ХҮЧНИЙ
ЖАНЖИН ШТАБЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ

0685

2017 оны 11 сарын 10 өдөр

Дугаар А/493

Улаанбаатар хот

Дүрэм батлах тухай

“Зэвсэгт хүчний тухай” хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4.15 дахь заалт, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2017 оны 01 дүгээр зарлигаар батлагдсан “ЗХЖШ-ын дүрэм”-ийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.8 дахь заалт, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2017 оны 49 дүгээр зарлиг, ЗХЖШ-ын даргын зөвлөлийн 2017 оны 05 дугаар хуралдааны шийдвэрийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм”-ийг хавсралтаар баталсугай.

2. Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрмийг 2017 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдүүлж, хяналт тавьж ажиллахыг Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын нэгдүгээр орлогч дарга /хошууч генерал Р.Сүхбат/, Хил хамгаалах Ерөнхий газар /хошууч генерал Ц.Сэргэлэн/, Онцгой байдлын Ерөнхий газар /хошууч генерал Т.Бадрал/, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх Ерөнхий газар /бригадын генерал Ц.Амгаланбаяр/, Тагнуулын Ерөнхий газар /хурандаа Д.Гэрэл/, Дотоодын цэргийн штабын дарга /хурандаа С.Ганбат/-т тус тус үүрэг болгосугай.

3. Энэхүү дүрмийг Улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэхийг ЗХЖШ-ын Захиргааны удирдлагын хэлтэс /хурандаа Д.Номт/-т хариуцуулсугай.

ДАРГА
ДЭСЛЭГЧ ГЕНЕРАЛ

Д.ДАВАА

ЗХЖШ-ын даргын 2017 оны 11 дүгээр
сарын 10-ны өдрийн 119 дугаар
тушаалын хавсралт

ЦЭРГИЙН ДҮРЭМТ ХУВЦАС ӨМСӨХ ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэ дүрмийн зорилго нь цэргийн алба хаагч цэргийн дүрэмт хувцас хэрэглэлийг өмсөх, хэрэглэх, хэм хэмжээг тогтоох, зохицуулахад оршино.

1.2. Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрмийг Монгол Улсын Зэвсэгт хүчин, Хилийн цэрэг, Онцгой байдлын байгууллага, Дотоодын цэрэг, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, Тагнуулын байгууллагын цэргийн алба хаагчид дагаж мөрдөнө.

1.3. Цэргийн дүрэмт хувцас нь төрийн өмч бөгөөд цэргийн эд хөрөнгө мөн.

1.4. Цэргийн алба хаагч нь Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар баталсан загварын цэргийн дүрэмт хувцсыг өмсөж, цол, ялгах тэмдгийг хэрэглэнэ.

1.5. Цэргийн дүрэмт хувцасны эдэлгээний хугацааг Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоолоор, стандартыг Монгол Улсын Стандартчилал хэмжил зүйн газраар батлуулж мөрдөнө.

1.6. Цэргийн дүрэмт хувцаснаас бусад тусгай зориулалтын, хөдөлмөр хамгааллын хувцасны нэр төрөл, эдэлгээний хугацааг тухайн салбар хариуцсан Засгийн газрын гишүүнээр батлуулж, мөрдөнө.

1.7. Цэргийн алба хаагчийн тухайн жилийн хүйтний болон дулааны улирлын дүрэмт хувцсанд шилжүүлэх хугацааг Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын даргын тушаалаар тогтооно.

1.8. Цэргийн хүрээ, хотхон, анги, байгууллагын дарга /захирагч/ бие бүрэлдэхүүнийг албан үүрэг гүйцэтгэх, нэгдсэн арга хэмжээ, хичээл, сургалт, цаг улирлын онцлогоос хамааруулан хүрээ, хотхон, анги, байгууллагадаа тухайн үед өмсөх хувцасны төрлийг өөрсдийн шийдвэрээр жигдрүүлж болно.

1.9. Цэргийн дүрэмт хувцас хэрэглэлийг дүрмийн дагуу өмсөж, хэрэглэж байгаа байдалд бүх шатны дарга /захирагч/ хяналт тавина.

1.10. Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм, эдэлгээний хугацааг сурталчлан таниулах ажлыг захирагчийн орлогч, ар талын дарга, хувцасны албаны дарга /хариуцсан офицер/ нар хариуцна.

1.11. Бэлтгэл болон чөлөөнд байгаа цэргийн алба хаагч ёслол, хүндэтгэлийн арга хэмжээнд өөрийн алба хаасан хугацаанд хэрэглэж байсан загварын цэргийн дүрэмт хувцас өмсөж болно.

1.12. Цэргийн дүрэмт хувцас нь ёслолын, албаны, хээрийн хувцас /тусгай зориулалтын/ гэсэн төрлүүдтэй байна.

1.13. Цэргийн алба хаагчийн хувцас хэрэглэлийг өмсөх улирлаас нь хамааруулан дулааны, хүйтний гэж ангилна.

Хоёр. Нэр томъёоны тодорхойлолт

2.1. Энэ дүрэмд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

2.1.1. "Цэргийн дүрэмт хувцас" гэж цэргийн жинхэнэ алба хаагч хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, цэргийн албаны болон цэргийн анги, байгууллагын өдөр тутмын хэвийн үйл ажиллагааг хангах, жигдрүүлэхийн тулд хүн нэг бүрт эдэлгээний хугацаагаар олгогдсон хувцас, хэрэглэлийг;

2.1.2. "Ёслолын хувцас" гэж цэргийн алба хаагч ёслол, хүндэтгэлийн арга хэмжээ, баяр ёслолд оролцохдоо өмсөхөд зориулагдсан цэргийн дүрэмт хувцсыг;

Ёслолын хувцсыг ёслол – жагсаалын, ёслол - амралтын байдлаар өмсөж, хэрэглэнэ.

2.1.3. "Албаны хувцас" гэж цэргийн алба хаагч ёслолын болон хээрийн хувцас өмсөхөөс бусад өдөр тутмын үйл ажиллагаа, хичээл сургууль, албаны арга хэмжээнүүдэд өмсөхөд зориулагдсан цэргийн дүрэмт хувцсыг;

2.1.4. Хээрийн хувцас /тусгай зориулалтын/ гэдэг нь цэргийн алба хаагч хуульд заасан үндсэн болон тусгай үүрэг гүйцэтгэх, хээрийн сургууль дадлагад оролцох, байлдааны жижүүрлэлт, харуул манаанд үүрэг гүйцэтгэх үед өмсөхөд зориулагдсан цэргийн дүрэмт хувцсыг;

2.1.5. "Дулааны улирал" гэж 04 дүгээр сарын дунд үеэс эхлэн 10 дугаар сарын дунд үе хүртлэх хугацааг;

2.1.6. "Хүйтний улирал" гэж 10 дугаар сарын дунд үеэс эхлэн 04 дүгээр сарын дунд үе хүртлэх хугацааг;

2.1.7. "Сэрүүн нөхцөл" гэж дулааны болон хүйтний улирлын заагт хувцас, хэрэглэлийг тохируулан өмсөх цаг агаарын нөхцөлийг;

Гурав. Цэргийн алба хаагчийн эрх, үүрэг

3.1. Цэргийн алба хаагчийн эрх:

3.1.1. Монгол Улсын Батлан хамгаалах салбар, Зэвсэгт хүчин, Хил хамгаалах байгууллага, Онцгой байдлын байгууллага, Дотоодын цэрэг, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, Тагнуулын байгууллагад алба хааж байгаа офицер, ахлагч, сонсогч, хугацаат цэргийн алба хаагч болон цэргийн гэрээт албаны алба хаагчид цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх;

3.1.2. Цэргийн алба хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Засгийн газраас тогтоосон эдэлгээний хугацааны дагуу цэргийн дүрэмт хувцсаар үнэгүй хангагдах;

УКА0006
 2024.08.05
 09:00

3.1.3. Цэргийн дүрэмт болон тусгай зориулалтын, хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэглэлийн ашиглалт, хангамжтай холбоотой санал, гомдлыг бичгээр буюу амаар ахлах даргад уламжлах;

3.2. Цэргийн алба хаагчийн үүрэг:

3.2.1. Цэргийн алба хаагч зөвхөн албан үүргээ гүйцэтгэж байх үедээ цэргийн дүрэмт хувцас өмсөж хэрэглэх;

3.2.2 Цэргийн алба хаагч нь энэ дүрмийг мөрдлөг болгон, цэргийн дүрэмт хувцсыг биедээ зөв тохируулж, бүрэн бүтэн, цэвэр нямбай, ариг гамтай эдэлж, зориулалтын дагуу хэрэглэх;

3.2.3. Цэргийн алба хаагч бүр өөрийн хувцасны өмсгөл хэмжээг мэдэх.

Дөрөв. Цэргийн алба хаагчийн дүрэмт хувцасны төрөл, түүнийг өмсөж хэрэглэх

4.1. Ёслолын хувцсыг өмсөж хэрэглэх

4.1.1. Цэргийн алба хаагч цэргийн ангид байлдааны туг гардуулах, цэргийн тангараг өргөх, цэргийн сургууль дамжаа төгсөх, цэргийн цол, Төрийн одон, медалиар шагнагдах, баяр ёслолын ажиллагаа, гадаадын оронд зохион байгуулагдах арга хэмжээнд оролцох болон ахлах даргаас тогтоосон бусад арга хэмжээнд ёслолын хувцас хэрэглэлийг өмсөж хэрэглэнэ.

4.1.3. Ёслол-жагсаалын хувцас өмсөх үед төрийн болон байгууллагын одон, медаль, сургууль төгссөн тэмдэг, байгууллагын таних тэмдэг бусад чимэг хэрэглэлийг энэ дүрэмд тогтоосон хэм, хэмжээгээр иж бүрэн зүүж хэрэглэнэ.

4.1.4. Ёслол-амралтын үед ёслолын саан бүс, саан зүүлт, ёслолын бээлий өмсөхгүйгээр хэрэглэж, одон, медалийн туузыг зүүж хэрэглэнэ. Энэ тохиолдолд дээд офицерууд, Онцгой байдлын байгууллагын цэргийн алба хаагч ёслолын китель дээр албаны хувцасны мөрдэс зүүхийг зөвшөөрнө.

4.1.5. Хүндэт харуул, торгон цэрэг /морьт/, үлгэр жишээ үлээвэр найрал хөгжмийн бие бүрэлдэхүүн Төрийн ёслолын ажиллагаанд Төрийн ёслолын хүндэт харуулын болон торгон /морьт/ цэргийн дүрэмт хувцсыг өмсөж хэрэглэнэ.

4.1.6. Дулааны улиралд ёслолын хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №1-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Ёслолын саравчтай малгай, бүрх малгай: Дулааны улиралд ёслолын хувцас өмссөн бүх тохиолдолд өмсөнө. Эмэгтэй цэргийн алба хаагч бүрх малгай өмсөнө.

Ёслолын китель: Ахлах даргаас богино ханцуйтай цагаан цамц өмсөх зөвшөөрөл өгөгдсөнөөс бусад ёслолын хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Хавар, намрын хүрэм /кашмер/: Сэрүүн нөхцөлд дээд офицер хүзүүний ороолттой өмсөнө.

Савхин дээл: Сэрүүн нөхцөлд хүзүүний ороолттой, цегейк захгүй өмсөнө.

Эрэгтэй цэргийн алба хаагчийн өмд, эмэгтэй цэргийн алба хаагчийн юбка: Ёслолын хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Ёслолын цамц /урт ханцуйтай/: Ёслолын китель өмсөх бүх тохиолдолд өмсөх ба цамцны аль нэг ханцуйд ялгах тэмдэг болон чимэг хэрэглэл зүүхгүй, кительгүй өмссөн үед зөвхөн ёслолын саан мөрдэс, зангиа зүүнэ.

Ёслолын цамц /богино ханцуйтай/: Ёслолын китель өмсөхгүйгээр хурал зөвлөгөөн, баяр ёслол, хүндэтгэлийн арга хэмжээнд оролцох үед зангиа зүүхгүй, дээд талын нэг дэх товчийг тайлж, одон медалийн тууз, нэрийн тэмдэг зүүж өмсөнө. Энэ тохиолдолд ёслолын саан мөрдэс, зүүн ханцуйн дээр цэргийн байгууллагын, баруун ханцуйн дээр анги, байгууллагын /хатгамал/ ялгах тэмдгийг тус тус зүүж хэрэглэнэ.

Ёслолын зангиа: Эрэгтэй офицер, ахлагч урт зангиа, эмэгтэй офицер, ахлагч зөрж оёгдсон, хоёр гурвалжин хошуутай богино зангиа хэрэглэнэ. Урт зангианы хавчаарыг цамцны дээд талаас 4-5 дахь товчны дунд зүүнэ.

Ёслолын бээлий: Ёслолын жагсаал, байлдааны туг гардуулах, цэргийн сургууль төгсөх, бусад хүндэтгэлийн арга хэмжээнд оролцохдоо өмсөж хэрэглэнэ.

Зуны гутал: Цэргийн алба хаагч ёслолын хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Өмдний тэлээ: Ёслолын хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хэрэглэнэ.

Ёслолын саан бүс: Ёслол-жагсаалын хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Борооны цув: Зөвхөн бороотой үед өмсөж болно.

4.1.7. Хүйтний улиралд ёслолын хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №2-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Малгай: Генерал, хурандаа нар каракуль малгай, офицер, ахлагч нар өвлийн малгайны доод ирмэгийг хөмсөгнөөс дээш 1 см-ийн зайд өмсөнө.

Каракуль захтай өвлийн хүрэм /кашмер/: Дээд офицер ёслолын хувцас өмссөн үед хүзүүний ороолттой өмсөнө.

Савхин дээл: Генерал, хурандаа нар каракуль захтай, офицер, ахлагч нар цегейк, захтай салдаг дотортой, савхин дээлийг хүзүүний ороолттой өмсөнө. Савхин дээлний хормой газраас дээш 36 см-ийн зайтай байна.

Ноосон цамц /ханцуйгүй/: Ёслолын китель өмсөх үед хэрэглэнэ. /Онцгой байдлын байгууллага/

Бээлий: Хар өнгийн таван хуруутай савхин бээлийг савхин дээл, каракуль захтай өвлийн хүрэм /кашмер/ өмссөн үед өмсөнө.

Гутал: Эрэгтэй цэргийн алба хаагч хар өнгийн богино түрийтэй өвлийн гутал, эмэгтэй цэргийн алба хаагч хар өнгийн урт түрийтэй өвлийн гутал өмсөнө. Эмэгтэй гутлын өсгийний өндөр нь 5-6 см байна.

Хүзүүний ороолт: Саарал өнгийн ноосон ороолтыг савхин дээл болон каракуль захтай өвлийн хүрэм /кашмер/-ний дотор талаар эрэгтэй цэргийн алба хаагч ороолтны зүүн талыг баруун талаар дарж, эмэгтэй цэргийн алба хаагч баруун талыг зүүн талаар дарж зөрүүлэн хэрэглэнэ.

4.1.8. Дээд офицер ёслолын китель дээр алтан шар өнгийн гар хатгамал бүхий цолны тэмдэгтэй, савхин дээл дээр гар хатгамал бүхий цолны тэмдэгтэй албаны мөрдэс зүүнэ.

Офицер, ахлагч нар мөнгөлөг саарал өнгийн төмөр цолны тэмдэгтэй албаны хувцасны мөрдэс зүүх ба савхин дээл дээр савхин дэвсгэртэй шар өнгийн хатгамал цолны тэмдэгтэй мөрдэс зүүнэ.

4.1.9. Офицер, ахлагчийн ёслолын хувцасны мөрдэс дээрх цолны тэмдгийн өнгө, хэлбэр, материал, хэмжээ, тоо, тэмдгийн төв болон туузны гол хоорондын зай, мөрдэсний хэмжээ нь энэ дүрмийн 3,4 дүгээр хавсралтад заасны дагуу байна.

4.2. Албаны хувцсыг өмсөж хэрэглэх

4.2.1. Офицер, ахлагч нар албаны хувцсыг өдөр тутмын үйл ажиллагаа, танхимын хичээл сургууль, ээлжийн амралт, чөлөөгөөр явах, хурал зөвлөгөөнд оролцох, шинэ албан тушаалд томилогдсоноо захирагч, дарга нартаа мэдэгдэх болон захирагч /дарга/-ийн шийдвэр гарсан бусад тохиолдлуудад өмсөнө.

4.2.2. Албаны хувцас өмссөн үед албаны хувцасны мөрдэс, төмөр таних тэмдэг, сургууль төгссөн тэмдэг, байгууллагын хүндэт тэмдэг, цэргийн мэргэжлийн зэргийн тэмдэг, одон, медалийн тууз, байгууллагын төмөр болон цэргийн байгууллагын таних тэмдгүүдийг энэхүү дүрэмд заасны дагуу хэрэглэнэ.

4.2.3. Дулааны улиралд албаны хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №1-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Албаны саравчтай малгай: Албаны хувцас өмссөн тохиолдолд өмсөнө. Малгайн саравчны үзүүрийг хөмсөгний доод түвшинд дарж өмсөнө.

Дугуй малгай: Албаны хувцастай өмсөхдөө малгайн тэмдгийг зүүн хөмсөгний дээд талд голлуулж, малгайны доод хүрээ нь хөмсөгнөөс 1 см дээш, баруун гар тал руу дарж өмсөнө.

Албаны китель, өмд, юбка: Албаны хувцас өмссөн бүх тохиолдолд өмсөнө. Нэгдсэн арга хэмжээний үед эмэгтэй цэргийн алба хаагчийн өмд, юбкаг ахлах даргын шийдвэрээр жигдрүүлнэ.

Хавар, намрын хүрэм /кашмер/: Сэрүүн нөхцөлд дээд офицер хүзүүний ороолттой өмсөнө.

Савхин дээл: Сэрүүн нөхцөлд хүзүүний ороолттой, цегейк захгүй өмсөнө.

Албаны цамц /богино ханцуйтай/: Албаны китель өмсөөгүй тохиолдолд зангиа зүүхгүй, дээд талын 1 дэх товчийг тайлж одон медалийн тууз, нэрийн тэмдэг, цэргийн байгууллагын /хатгамал/ ялгах тэмдэг, анги байгууллагын хатгамал тэмдэг, цамцны мөрдөстэй зүүж хэрэглэнэ.

Албаны цамц /урт ханцуйтай/: Албаны китель өмсөх тохиолдолд өмсөх ба цамцны ханцуйнд ялгах тэмдэг болон чимэг хэрэглэл зүүхгүй, кительгүй өмссөн үед зөвхөн даавуун мөрдэс, албаны зангиа зүүж өмсөнө.

Албаны зангиа: Албаны зангиаг албаны урт ханцуйтай цамц өмссөн бүх тохиолдолд зүүж, цамцны дээрээс 4-5 дахь товчны дундуур зангианы хавчаар зүүнэ.

Зуны гутал: Офицер, ахлагч нар хар өнгийн гутал өмсөнө. Эмэгтэй цэргийн алба хаагчийн гутал 5-6 см өсгийтэй байна.

Суран бүс: Шаардлагатай тохиолдолд тагнуулын байгууллагын цэргийн алба хаагч албаны хувцастай харуул, хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэхдээ бүсэнд бууны гэр болон бусад тусгай хэрэгсэл зүүх үед кителийн гадна талаар бүсэлж болно.

Өмдний тэлээ: Албаны өмд, юбка өмсөх бүх тохиолдолд хэрэглэнэ.

Даавуун оймс: Цэргийн алба хаагч нар өнгийн оймс хэрэглэнэ.

Борооны цув: Бороотой үед өмсөнө.

4.2.4. Хүйтний улиралд албаны хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №2-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Өвлийн малгай: Генерал, хурандаа нар каракуль малгай, офицер, ахлагч нар өвлийн малгайг хүйтний улиралд албаны хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Өвлийн малгайн урд цонхны доод ирмэг нь хөмсөгнөөс 1 см дээш түвшинд байна. Өвлийн малгайг буулгаж өмсөх тохиолдолд бүчийг эрүүн доогуур эсвэл малгайн ард бүчилж болно.

Савхин дээл: Генерал, хурандаад каракуль захтай, офицер, ахлагч нар цегейк захтай салдаг дотортой савхин дээлийг албаны хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хүзүүний ороолттой өмсөнө.

Савхин дээл дээр хатгамал мөрдэснөөс өөр бусад төрлийн чимэг хэрэглэл зүүхгүй. Дээд офицер хатгамал цолны тэмдэгтэй урт мөрдэс, офицер, ахлагч нар хатгамал цолны тэмдэгтэй мөрдөстэй байна.

Ноосон цамц /ханцуйгүй/: Онцгой байдлын байгууллагын цэргийн алба хаагч албаны китель өмсөх үед хэрэглэнэ.

Савхин бээлий: Савхин бээлийг савхин дээл өмссөн үед өмсөнө.

Хүзүүний ороолт: Хүзүүний ороолтыг савхин дээлний дотор талаар эрэгтэй цэргийн алба хаагч ороолтны зүүн талыг баруун талаар дарж, эмэгтэй цэргийн

алба хаагч баруун талыг зүүн талаар дарж зөрүүлэн савхин дээл өмссөн үед хэрэглэнэ.

Өвлийн гутал: Эрэгтэй цэргийн алба хаагч богино түрийтэй, эмэгтэй цэргийн алба хаагч урт түрийтэй гутал өмсөнө.

4.2.5. Дээд офицер албаны китель, савхин дээл дээр гар хатгамал бүхий цолны тэмдэгтэй албаны урт мөрдэстэй, ахлах, дунд офицер, ахлагч нар шар өнгийн төмөр цолны тэмдэгтэй албаны хувцасны мөрдэс зүүх ба савхин дээл дээр савхин дэвсгэртэй шар өнгийн хатгамал цолны тэмдэгтэй мөрдэс зүүнэ.

4.2.6. Офицер, ахлагчийн албаны хувцасны мөрдэс дээрх цолны тэмдгийн өнгө, хэлбэр, материал, хэмжээ, тоо, тэмдгийн төв болон туузны гол хоорондын зай, мөрдэсний хэмжээ нь энэ дүрмийн 3, 4 дүгээр хавсралтад заасны дагуу байна.

4.3. Хээрийн хувцас /тусгай зориулалтын/-ыг өмсөж хэрэглэх

4.3.1. Хээрийн хувцсыг цэргийн алба хаагч хуульд заасан үндсэн болон тусгай үүрэг гүйцэтгэх, цэргийн хээрийн бэлтгэл сургуульд оролцох, хээрийн болон команд штабын сургууль, дадлага, байлдааны ажиллагаа, буудлага, жижүүрлэлт, харуул манааны үүрэг гүйцэтгэх, анги байгууллагад шалган туслах ажлаар явах үед өмсөнө.

4.3.2 Гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч өдөр тутмын үйл ажиллагаанд өмсөнө.

4.4.3. Дулааны улиралд хээрийн хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №1-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Хээрийн саравчтай малгай: Офицер, ахлагч, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөж хэрэглэнэ.

Дугуй малгай: Хээрийн хувцас өмсөх үед малгайн тэмдгийг зүүн хөмсөгний дээд талд голлуулж, малгайны доод хүрээ нь хөмсөгнөөс 1 см дээш, баруун тал руу дарж өмсөнө.

Хээрийн зуны хүрэм, өмд: Офицер, ахлагч, гэрээт албаны цэргийн алба хаагчийн хээрийн хүрэм, хугацаат цэргийн алба хаагч битүү энгэртэй хүрмийг хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Өмдний шуумгийг гуталны түрийний дотор хийж өмсөнө.

Хээрийн хүрэм: Бүх улиралд хээрийн хувцас өмсөх тохиолдолд өмсөж болно.

Хээрийн богино ханцуйтай цамц /захгүй/: Хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хээрийн кителийн дотор өмсөнө.

Хээрийн хувцас өмсөх үед гинж, ээмэг, бөгж зэргийг зүүж хэрэглэхгүй.

Хилийн цэргийн хээрийн богино ханцуйтай цамц:

Дулааны улиралд хээрийн зуны хүрэм өмсөөгүй бүх тохиолдолд өмсөнө.

Цэргийн алба хаагч хээрийн богино ханцуйтай цамцыг өмссөн тохиолдолд дээд талын 1 дэх товчийг тайлж хатгамал

"МОНГОЛ" тэмдэг, нэрийн тэмдэг /хатгамал/ цэргийн байгууллагын болон анги, байгууллагын ялгах тэмдэг, хээрийн хувцасны мөрдэс зүүж хэрэглэнэ.

Хээрийн богино ханцуйтай цамц өмссөн тохиолдолд дотуур цамц /зах, ханцуйгүй/ өмсөнө.

Хилийн боомтын аюулгүй байдлыг хангах, журам сахиулах манааны бүрэлдэхүүнд томилогдон үүрэг гүйцэтгэж байгаа цэргийн алба хаагч хээрийн богино ханцуйтай цамцыг өмдний дотуур хийж өмсөнө. Бусад тохиолдолд манжеттай цамц өмсөнө.

Зуны гутал /хагас түрийтэй/: Хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хар /шар/ өнгийн хагас түрийтэй зуны гутал өмсөнө.

Даавуун оймс: Хар өнгийн оймсыг өмсөнө.

Бүс: Суран бүсийг хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хэрэглэнэ. Офицер, ахлагч нар бүсэнд бууны гэр зүүх үед хээрийн хүрэмний гадна талаар бүсэлж болно. Хугацаат цэрэг битүү энгэртэй хүрэмний гадна талаар бүслэнэ.

Борооны цув: Офицер, ахлагч борооны цув, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч майхан цув өмсөнө.

4.4.4. Хүйтний улиралд хээрийн хувцас, хэрэглэлийг /хавсралт №2-д заасан/ дараах дүрмийн дагуу өмсөж хэрэглэнэ.

Өвлийн малгай: Генерал, хурандаа нар каракуль малгай, офицер, ахлагч, сонсогч, гэрээт албаны цэрэг өвлийн малгай, хугацаат цэргийн алба хаагчид хиймэл үстэй малгайг хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Өвлийн малгайны цохны доод ирмэг нь хөмсөгнөөс 1 см дээш түвшинд байна. Өвлийн малгайг буулгаж өмсөх тохиолдолд бүчийг эрүүн доогуур эсвэл малгайн ард бүчилнэ.

Ноосон малгай: Офицер, ахлагч, гэрээт албаны цэрэг хээрийн сургууль, дадлагын үед ахлах даргын шийдвэрээр өмсөнө.

Цегейк захтай нэхий дотортой хээрийн өвлийн хүрэм, өмд: Офицер, ахлагч нар /генерал, хурандаа нарт каракуль захтай/ хүрмийг хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө. Дотортой өмдний шуумгийг хагас түрийтэй гуталны түрийн дотор хийж хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд өмсөнө.

Хээрийн хүрэм: Бүх улиралд хээрийн хувцас өмсөх тохиолдолд өмсөж болно.

Хиймэл үстэй захтай, дулаан дотортой хүрэм: Хугацаат цэргийн алба хаагч хиймэл үстэй захтай, дулаан дотортой хүрэмний гадуур суран бүс бүсэлж өмсөнө.

Дотортой хүрэм, өмд: Хугацаат цэргийн алба хаагч өдөр тутамд хиймэл үстэй захтай, дулаан дотортой хүрэм өмсөөгүй тохиолдолд дотортой хүрэмний гадуур суран бүс бүсэлнэ.

ХАА-0001
 ХАА-0001
 ХАА-0001

Ноосон цамц: Хээрийн хувцас өмсөх бүх тохиолдолд хээрийн хувцасны мөрдөстэй өмсөнө.

Ноосон цамц /задгай энгэртэй/: Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчид хээрийн хувцастай өмсөнө.

Хүзүүний ороолт: Хүзүүний ороолтыг нэхий /зулхай/ дотортой хүрэмний дотор талаар хүзүүг ороож, эрэгтэй цэргийн алба хаагч ороолтны зүүн талыг баруун талаар дарж, эмэгтэй цэргийн алба хаагч баруун талыг зүүн талаар дарж зөрүүлэн хэрэглэнэ.

Савхин бээлий: Офицер, ахлагч нар хар өнгийн савхин бээлий өмсөнө.

Ноосон болон даавуун бээлий: Гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч бүх тохиолдолд өмсөнө.

Өвлийн гутал /хагас түрийтэй/: Цэргийн алба хаагч хагас түрийтэй дотортой өвлийн гутлыг хээрийн хувцас өмссөн бүх тохиолдолд хэрэглэнэ.

Оймс: Хар өнгийн оймсыг өмсөнө.

4.4.5. Офицер, ахлагч, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч хатгамал цолны тэмдэгтэй даавуун мөрдэс зүүнэ.

4.4.6. Офицер, ахлагч, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагчийн хээрийн хувцасны мөрдэс дээрх цолны тэмдгийн өнгө, хэлбэр, материал, хэмжээ, тоо, тэмдгийн төв болон туузны гол хоорондын зай, мөрдэсний хэмжээ нь энэ дүрмийн 3, 4, 5 дугаар хавсралтад заасны дагуу байна.

Малгайн тэмдэг: Ёслолын, албаны саравчтай, өвлийн малгайны урд цохны төвд, дугуй малгайнд зүүн хөмсөгний дээд талд голлуулж зүүнэ. Ёслолын малгайн тэмдгийг онцгой байдлын алба хаагч ёслолын саравчтай малгай, бүрх малгайнд хэрэглэнэ.

Агаарын цэргийн нисгэгч, нисэхийн инженер, техникийн бүрэлдэхүүн, шүхэрчид ёслолын, албаны саравчтай малгайны урд цохны дээд хэсэгт агаарын цэргийн малгайн ялгах тэмдгийг малгайн дээд хүрээнээс доош 3 мм-ийн зайд зүүнэ.

Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг: Ёслолын, албаны китель, хүйтний болон дулааны улирлын хээрийн хүрэмний зүүн ханцуйны мөрний залгаа оёдлоос доош 120 мм-ийн зайд, богино ханцуйтай ёслолын, албаны цамцны зүүн ханцуйны мөрний залгаа оёдлоос доош 70 мм-ийн зайд тус тус тогтооно.

"Монгол" хатгамал тэмдэг /хагас дугуй/: Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэгнээс дээш 10 мм-ийн зайд тогтооно.

Анги, байгууллагын ялгах тэмдэг /хатгамал/: Ёслолын, албаны китель, хүйтний болон дулааны улирлын хээрийн хүрэмний баруун ханцуйны мөрний залгаа оёдлоос доош 120 мм-ийн зайд, богино ханцуйтай ёслолын, албаны цамцны баруун ханцуйны мөрний залгаа оёдлоос доош 70 мм-ийн зайд тус тус тогтооно.

Саан зүүлт: Саан зүүлтийн дээд тогтоогчийг ёслолын кителийн баруун мөрний оёдолд тулгаж мөрдэсний доор, доод тогтоогчийг баруун энгэрийн бартааны ард тогтооно.

Анги байгууллагын ялгах тэмдэг /төмөр/: Албаны кителийн баруун дээд талын халаасны тагнаас 1 см-ийн зайд унжих савхин суурин дээр зүүж хэрэглэнэ.

Нэрийн тэмдэг: Ёслол, албаны кителийн баруун энгэрийн халаасны тагны дээд талд тулган зүүнэ. 80 мм-ийн урттай, 15 мм-ийн өргөнтэй /Зэвсэгт хүчин, Онцгой байдлын байгууллага, Дотоодын цэрэг, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, Тагнуулын байгууллага цэнхэр, Хилийн цэрэг ногоон/ суурин дээр кирилл үсгээр, энхийг дэмжих ажиллагаа, олон улсын хамтарсан сургалт, дадлага, гадаад улсад зохион байгуулагдах арга хэмжээнд латин дармал үсгээр эцэг /эх/-ийн нэрийн эхний үсэг, нэрийг 8 мм-ийн өндөртэй, цагаан өнгийн том үсгэн бичиглэлтэй байна.

Таних тэмдэг /төмөр/: Төмөр таних тэмдгийг албаны кителийн захны бартааны дээд хэсэгт зүүнэ. Таних тэмдгийн төвөөс захны өнцөг хүртэлх зай 25 мм байна. Онцгой байдлын байгууллага ёслолын китель дээр таних тэмдэг зүүж хэрэглэнэ.

"Монгол" тэмдэг /хатгамал/: Офицер, ахлагч, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч хээрийн өвлийн хүрэм, хээрийн хүрэм, хээрийн зуны хүрэмний зүүн энгэрт халаасны тагны уртын хэмжээтэй 23 мм-ийн өргөнтэй суурь дээр 18 мм-ийн өргөнтэй том латин дармал үсгээр оёсон байна.

Цусны бүлэг тодорхойлсон тэмдэг: Хээрийн өвлийн хүрэм, хээрийн хүрэм, хээрийн зуны хүрэмний зүүн ханцуйны халаасны тагны дагуу 2,5 см-ийн өргөнтэй 7 см-ийн урттай латин дармал үсгээр цусны бүлгийн товчлолыг бичсэн байна.

Нэрийн тэмдэг /хатгамал/: Офицер, ахлагч, гэрээт албаны болон хугацаат цэргийн алба хаагч хээрийн өвлийн хүрэм, хээрийн хүрэм, хээрийн зуны хүрэмний зүүн энгэрт халаасны тагны уртын хэмжээтэй 23 мм-ийн өргөнтэй суурь дээр 18 мм-ийн өргөнтэй кирилл үсгээр, энхийг дэмжих ажиллагаа, олон улсын хамтарсан сургалт, дадлага, гадаад улсад зохион байгуулагдах арга хэмжээний үед латин дармал үсгээр эцэг /эх/-ийн эхний үсэг, нэрийг бичсэн байна.

Тав. Одон, медаль, тэмдэг, тэдгээрийн тууз, энгэрийн тэмдэг зүүх

5.1. Ёслолын хувцас өмссөн үед одон, медаль, тэмдэг, тэдгээрийн тууз, нэрийн тэмдэгийг дараах дүрмийн дагуу зүүж, хэрэглэнэ.

5.1.1. Монгол Улсын одон, медаль, тэмдэгийг ёслолын кителийн зүүн энгэрт, захны бартааны өнцгийн түвшингээс эхлэн баруунаас зүүн тийш, төрөөс тогтоосон дарааллын дагуу эгнүүлж зүүнэ. Эгнээ хоорондын зай 5 мм байна.

Монгол Улсын баатрын "Алтан таван хошуу", Хөдөлмөрийн баатрын "Алтан соёмбо"-ыг зүүн энгэрт бусад одон, медалиудын дээр нь зүүнэ. Гадаад улсын одон медалийг өөрийн улсын одон, медалийн дараагаар үргэлжлүүлж зүүнэ.

5.1.2. Одон, медаль, тэмдгийг ёслолын жагсаал, цэргийн сургууль төгсөх, цэргийн ангид байлдааны туг гардуулах, Төрийн дээд одон, медалиар шагнагдах, баярын хуралд оролцох үед зүүнэ. Ёслол-амралтын үед одон, медаль, тэмдгийн тууз зүүнэ.

5.1.3 Одон, медаль, тэмдгийн туузыг зүүхдээ доод ирмэг нь сургууль төгссөн тэмдгийн доод ирмэгийн түвшинд байхаар зүүн энгэрт голлуулан зүүнэ.

5.1.4. Монгол Улсын Яам, агентлагийн тэргүүний ажилтны тэмдгийг ёслолын кителийн баруун энгэрт сургууль төгссөн тэмдэгтэй зэрэгцүүлэн зүүнэ.

5.1.5. Улс төрийн нам, олон нийтийн байгууллагын дурсгалын тэмдгийг цэргийн дүрэмт хувцас дээр зүүхгүй.

5.1.6. Хамгийн сүүлд төгссөн дотоод, гадаадын академи, их дээд сургууль төгссөн тэмдгийн доод ирмэгийг энгэрийн дээд товчны төвийн байрлалаас дээш 5 см-т баруун энгэрийг голлуулж зүүнэ. Анги байгууллагын ялгах тэмдгийг /төмөр/ хэрэглэхгүй.

5.1.6.1 Хилийн цэргийн эмэгтэй офицер, ахлагч ёслолын болон албаны китель өмсөхдөө сүүлд төгссөн дотоод, гадаадын академи, их дээд сургууль төгссөн тэмдгийн доод ирмэгийг энгэрийн дээд товчны төвийн байрлалаас дээш 7см-т баруун энгэрийг голлуулж зүүнэ. Нэрийн тэмдгийг сургууль төгссөн тэмдгийн доод ирмэгт тулгаж голлуулан зүүнэ.

5.1.7. Ардын болон гавьяат цол, Төрийн шагналын тэмдгийг баруун энгэрт бусад тэмдгүүдийн дээд талд зүүнэ.

5.2. Албаны хувцас өмссөн үед одон, медаль, тэмдэг, тэдгээрийн тууз, энгэрийн тэмдэгийг дараах дүрмийн дагуу зүүж, хэрэглэнэ.

5.2.1. Албаны китель дээр одон, медаль, тэмдэг зүүхгүй. Зөвхөн одон медалийн туузыг зүүн халаасны тагны дээд талд тулгаж, голлуулан зүүнэ.

5.2.1.1 Хилийн цэргийн офицер, ахлагч одон медалийн тууз зүүхдээ нэрийн тэмдгийн дээд ирмэгийн түвшинд зүүн энгэрт голлуулан зүүнэ.

5.2.2 Албаны китель дээр Монгол Улсын баатрын "Алтан таван хошуу", Хөдөлмөрийн баатарын "Алтан соёмбо"-ыг зүүхдээ зүүн энгэрт, одон, медалийн туузны дээд талд зүүнэ.

5.2.3 Хамгийн сүүлд төгссөн дотоод, гадаадын академи, их, дээд сургууль, коллеж төгссөн тэмдгийг баруун энгэрийн халаасны тагны дээд талд халаасны товчийг голлуулж доод үзүүрийг нэрийн тэмдэгт тулгаж зүүнэ. Энэ заалтыг иргэний мэргэжил олгодог сургууль төгссөн цэргийн алба хаагч нэгэн адил дагаж мөрдөнө.

5.2.4 Ардын болон гавьяат цол, төрийн шагналын тэмдгийг албаны кителийн баруун энгэрт сургууль төгссөн тэмдгийн дээд талд эгнүүлэн зүүнэ.

5.2.5 Сургууль төгссөн энгэрийн тэмдэгтэй зэрэгцүүлэн салбарын тэргүүний ажилтан болон тухайн ажиллаж байгаа анги, байгууллагын дурсгалын болон

хүндэт тэмдгийг зүүж болно. Бусад гадаад, дотоодын дамжаа, сургалт дүүргэсэн тэмдгийг сургууль төгссөн тэмдэгтэй зэрэгцүүлэн зүүхийг хориглоно.

5.2.6. Анги, байгууллагын ялгах тэмдэг/төмөр/-ийг албаны кителийн баруун халаасны тагны доод үзүүрээс 1 см-ийн зайтай хар өнгийн савхин дээр унжуулж, мэргэжлийн зэргийн тэмдгийг зүүн халаасны тагны доод үзүүрээс 1 см-т голлуулж зүүнэ.

5.2.7. Одон, медаль, тэмдгийн туузыг Монгол Улсын одон, медаль, тэмдгийн тодорхойлолтод заасан өнгө загварын дагуу тусгай зориулалтын торгомсог материалаар хийж хэрэглэнэ.

5.2.8. Яам, агентлагийн даргаар баталгаажсан медаль, тэмдгийн туузыг хэрэглэнэ.

5.2.9. Одон, медаль, тэмдгийн туузыг дараах тогтоосон хэмжээнд зүүнэ.

- 1 ширхэг туузыг 10*25 мм-ийн хэмжээтэй.

-2 ширхэг зэрэгцээ туузыг 10*25 мм-ийн хэмжээтэй, тууз тус бүр нь 1 мм-ийн хар туузан заагтай байна.

-3 ширхэг зэрэгцээ туузыг 10*25 мм-ийн хэмжээтэй, тууз тус бүр нь 1 мм-ийн хар туузан заагтай байна.

-4 ширхэг зэрэгцээ туузыг 10*25 мм-ийн хэмжээтэй тууз тус бүр 1 мм-ийн хар туузан заагтай байна.

-1-4 одон, медаль, тэмдгийг нэг эгнээ туузаар, 5-ыг дээд эгнээнд 4, доод эгнээнд 1-ээр, 6-г дээд эгнээнд 4, доод эгнээнд 2-оор, 7-г дээд эгнээнд 4, доод эгнээнд 3-аар, 8-г 4-өөр 2 эгнээгээр, 9-ийг 4-өөр 2 эгнээ, доод эгнээнд 1-ээр, 9-өөс дээш одон, медаль, тэмдгийг эгнээ бүрт 4, бусдыг доод эгнээнд голлуулж зүүнэ.

Зургаа. Бусад

6.1. Эмэгтэй цэргийн алба хаагч үсээ мөрнөөс дээш шууж, хар өнгийн боолтоор бооно.

6.2. Эмэгтэй цэргийн алба хаагч дулааны улиралд биеийн өнгөтэй, хээ чимэглэлгүй нимгэн оймс /трико/, хүйтний улиралд хар өнгийн ноосон өмд /трико/ өмсөнө.

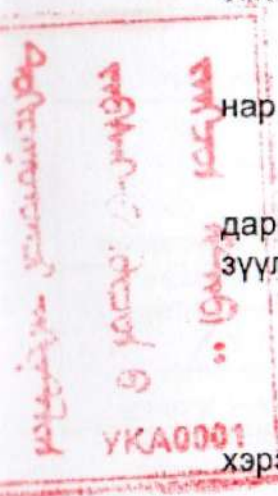
6.3. Нэгдэж жагсахаас бусад үед этгээд чамин хийц, өнгө, хэлбэртэй биш нар, салхи, шорооноос хамгаалсан нүдний шил зүүхийг зөвшөөрнө.

6.4. Ёслол, хүндэтгэлийн нэгдсэн арга хэмжээнд оролцох үед захирагч, даргын зөвшөөрлөөр ёслолын хувцаснаас бусад цэргийн дүрэмт хувцсанд саан зүүлт, ёслолын бээлий, ёслолын саан бүс зүүж, хэрэглэж болно.

Долоо. Хориглох зүйл

7.1. Цэргийн цол, ялгах тэмдэг, дүрэмт хувцсыг бусад байгууллага, иргэн хэрэглэх, тэдгээрийн загварыг ашиглахыг хориглоно.

7.2. Цэргийн дүрэмт хувцас хэрэглэх үед цэргийн алба хаагч нь дараах зүйлийг хориглоно.

7.2.1. Өөрт олгогдсон цэргийн дүрэмт хувцас, тусгай зориулалтын хэрэгслийг бусдад шилжүүлэх, бэлэглэх, хэрэглүүлэх, түрээслэх, худалдах;

7.2.2. Цэргийн дүрэмт хувцасны өнгө, загвар, стандартыг өөрчлөх;

7.2.3. Ёслолын, албаны, хээрийн, тусгай зориулалтын, хөдөлмөр хамгааллын хувцсыг өөр хооронд нь буюу энгийн хувцастай хольж өмсөх;

7.2.4. Гадаад улсын цэргийн дүрэмт хувцас өмсөж, хэрэглэх;

7.2.4. Үс, хумсаа хурц, тод өнгөөр будах, үсээ дух, нүд, шанаа, хацар, мөр дагуу унжуулах;

7.2.5. Хүний анхаарал татахуйц гинж, хэт том, урт ээмэг, бөгж, зүүлт, бугуйвч зэрэг гоёл чимэглэл, бөө, шашны зан үйлтэй холбоотой эд зүйл хэрэглэх;

7.2.6. Цэргийн алба хаагч хээрийн хувцас өмсөх үед ээмэг бөгж, зүүлт зэрэг чимэглэл хэрэглэх;

7.2.7. Тогтоосноос өөр хэмжээ, загвартай мөрдэс, цолны тэмдэг, нэр, монгол, бусад лент, тууз зүүх.

Найм. Хариуцлага

8.1. Цэргийн алба хаагч цэргийн дүрэмт хувцас хэрэглэлийг ашиглах, хэрэглэх, бэлэн байлгахтай холбогдсон хууль, тогтоомж, энэ дүрмийг зөрчсөн нь хуулийн болон бусад хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болно.

8.2. Цэргийн алба хаагч цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрмийг зөрчвөл "Цэргийн сахилгын дүрэм"-ийн дагуу *сахилгын* хариуцлага хүлээнэ;

8.3. Цэргийн дүрэмт хувцсыг алдаж үрэгдүүлэн, ариг гамгүй эдэлж ашиглах боломжгүй болгосон, бусдад шилжүүлсэн, худалдсан, бэлэглэсэн тохиолдолд "Цэргийн алба хаагчийн эд хөрөнгийн хариуцлагын тухай" хуулийг үндэслэн *эд хөрөнгийн* хариуцлага хүлээж, учруулсан хохирлыг нөхөн барагдуулна.

Handwritten notes in red ink on the right margin, including a vertical stamp and illegible text.

"Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм"-ийн нэгдүгээр хавсралт

ДУЛААНЫ УЛИРАЛД ӨМСӨХ ХУВЦАС, ХЭРЭГЛЭЛИЙН НЭР, ТӨРӨЛ

Д/д	Хувцасны нэр, төрөл	Ёслолын хувцас, хэрэглэл	Албаны хувцас хэрэглэл	Хээрийн хувцас, хэрэглэл
1	Малгай	- Ёслолын саравчтай малгай /эмэгтэй алба хаагч бүрх малгай/	- Албаны саравчтай малгай - Дугуй малгай	- Хээрийн саравчтай малгай - Дугуй малгай
2	Мөрдэс	- Ёслолын хувцасны мөрдэс - Цамцны мөрдэс - Савхин дээлний мөрдэс	- Албаны хувцасны мөрдэс - Цамцны мөрдэс - Савхин дээлний мөрдэс	- Хээрийн хувцасны мөрдэс
3	Хувцас	- Ёслолын китель, өмд /эмэгтэй алба хаагч юбка/ - Ёслолын цамц /урт, богино ханцуйтай/ - Хавар намрын хүрэм /кашмер/, /дээд офицер/ - Савхин дээл - Борооны цув	- Албаны китель, өмд, юбка - Ноосон цамц /ханцуйгүй/, /Онцгой байдлын байгууллага/ - Албаны цамц /урт, богино ханцуйтай/ - Савхин дээл - Борооны цув - Хавар намрын хүрэм /кашмер/, /дээд офицер/	- Хээрийн зуны хүрэм, өмд - Ноосон цамц - Ноосон цамц /задгай энгэртэй/, /Онцгой байдлын байгууллага/ - Хээрийн богино ханцуйтай цамц /захгүй/ - Хээрийн богино ханцуйтай цамц /Хилийн цэрэг/ - Хээрийн хүрэм - Борооны цув
4	Ороолт зангиа, бээлий	- Ёслолын зангиа - Ёслолын бээлий - Хүзүүний ороолт	- Албаны зангиа - Хүзүүний ороолт	
5	Бүс	- Өмдний тэлээ - Ёслолын саан бүс	- Өмдний тэлээ - Суран бүс /Тагнуулын байгууллага/	- Суран бүс
6	Оймс, гутал	- Зуны гутал - Даавуун оймс	- Зуны гутал - Даавуун оймс	- Зуны гутал /хагас түрийтэй/ - Даавуун оймс
7	Ялгах тэмдэг	- Малгайн тэмдэг - Ёслолын малгайн тэмдэг /Онцгой байдлын байгууллага/ - Малгайн сагалдарга - Саан зүүлт - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг - Нэрийн тэмдэг - Зангианы хавчаар - Таних тэмдэг /Онцгой байдлын байгууллага/ - Монгол хатгамал тэмдэг /хагас дугуй/	- Малгайн тэмдэг - Малгайн сагалдрага - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Нэрийн тэмдэг - Зангианы хавчаар - Таних тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг - Монгол хатгамал тэмдэг /хагас дугуй/	- Нэрийн тэмдэг /хатгамал/ - Монгол тэмдэг /хатгамал/ - Цусны бүлэг тодорхойлсон тэмдэг /хатгамал/ - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг

УКА0001

“Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм”-ийн хоёрдугаар хавсралт

ХҮЙТНИЙ УЛИРАЛД ӨМСӨХ ХУВЦАС, ХЭРЭГЛЭЛИЙН НЭР, ТӨРӨЛ

д/д	Хувцасны нэр төрөл	Ёслолын хувцас, хэрэглэл	Албаны хувцас хэрэглэл	Хээрийн хувцас, хэрэглэл
1	Малгай	- Каракуль малгай /дээд офицер, хурандаа/ - Өвлийн малгай	- Каракуль малгай /дээд офицер, хурандаа/ - Өвлийн малгай	- Каракуль малгай /дээд офицер, хурандаа/ - Өвлийн малгай - Ноосон малгай
2	Мөрдэс	- Ёслолын хувцасны мөрдэс - Цамцны мөрдэс	- Албаны хувцасны мөрдэс - Цамцны мөрдэс - Савхин дээлний мөрдэс	- Хээрийн хувцасны мөрдэс
3	Хувцас	- Ёслолын китель, өмд /эмэгтэй албан хаагч юбка/ - Ёслолын цамц /урт ханцуйтай/ - Ноосон цамц /ханцуйгүй/, /Онцгой байдлын байгууллага/ - Каракуль захтай өвлийн хүрэм /кашмер/, /дээд офицер/ - Савхин дээл	- Албаны китель, өмд, юбка - Албаны цамц /урт ханцуйтай/ - Ноосон цамц /ханцуйгүй/, /Онцгой байдлын байгууллага/ - Каракуль захтай өвлийн хүрэм /кашмер/, /дээд офицер/ - Савхин дээл	- Хээрийн зуны хүрэм - Дотуур өмд, цамц /Онцгой байдлын байгууллага/ - Хээрийн богино ханцуйтай цамц /захгүй/ - Ноосон цамц - Ноосон цамц /задгай энгэртэй/, /Онцгой байдлын байгууллага/ - Хээрийн өвлийн хүрэм, өмд - Хээрийн хүрэм
4	Ороолт, зангиа, бээлий	- Ёслолын зангиа - Хүзүүний ороолт - Савхин бээлий	- Албаны зангиа - Хүзүүний ороолт - Савхин бээлий	- Хүзүүний ороолт - Савхин бээлий
5	Бүс	- Өмдний тэлээ - Ёслолын саан бүс	- Өмдний тэлээ	- Суран бүс
6	Гутал, оймс	- Өвлийн гутал /богино, урт түрийтэй/ - Ноосон оймс	- Өвлийн гутал /богино, урт түрийтэй/ - Ноосон оймс	- Өвлийн гутал /хагас түрийтэй/ - Ноосон оймс
7	Ялгах тэмдэг	- Малгайн тэмдэг - Саан зүүлт - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг - Нэрийн тэмдэг - Зангианы хавчаар - Таних тэмдэг /Онцгой байдлын байгууллага/ - Монгол хатгамал тэмдэг /хагас дугуй/	- Малгайн тэмдэг - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Нэрийн тэмдэг - Зангианы хавчаар - Таних тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг - Монгол хатгамал тэмдэг /хагас дугуй/	- Нэрийн тэмдэг /хатгамал/ - Монгол тэмдэг /хатгамал/ - Цусны бүлэг тодорхойлсон тэмдэг /хатгамал/ - Цэргийн байгууллагын ялгах тэмдэг - Анги байгууллагын ялгах тэмдэг

"Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм"-ийн гуравдугаар хавсралт

ДЭЭД ОФИЦЕРЫН ЦОЛНЫ ТЭМДГИЙН БАЙРЛАЛ

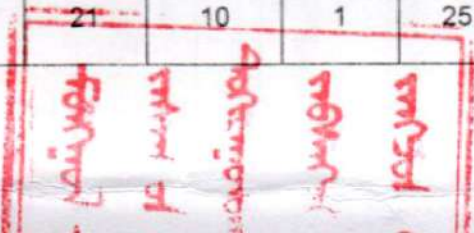
№	Цэргийн цол	Цолны тэмдгийн өнгө	Цолны тэмдгийн хэлбэр	Цолны тэмдгийн материал	Цолны тэмдгийн хэмжээ		Цолны тэмдгийн тоо	Мөрдэсний мөрөн талын эхлэн хэмжих шугамнаас тэмдгийн төв, туузны гол хоорондын зай цувраагаар /мм/				Мөрдэсний урт, өргөн /мм/
					Урт /мм/	Өргөн /мм/						
Нэг. Ёслолын мөрдэс												
1	Генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	4	30	52	74	96	125/55
2	Дэслэгч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	3	30	52	74	-	125/55
3	Хошууч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	2	30	52	-	-	125/55
4	Бригадын генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	1	45	-	-	-	125/55
Хоёр. Албаны болон савхин дээлний мөрдэс												
1	Генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	4	30	52	74	96	125/55
2	Дэслэгч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	3	30	52	74	-	125/55
3	Хошууч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	2	30	52	-	-	125/55
4	Бригадын генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон гар хатгамал	20	20	1	45	-	-	-	125/55
Гурав. Хээрийн китель, ноосон цамцны мөрдэс												
1	Генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон хатгамал	20	20	4	22	44	66	88	100/55
2	Дэслэгч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон хатгамал	20	20	3	30	52	66	-	100/55
3	Хошууч генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон хатгамал	20	20	2	30	52	-	-	100/55
4	Бригадын генерал	Шар	Таван хошуу	Саан утсаар товойлгож оёсон хатгамал	20	20	1	45	-	-	-	100/55

“Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм”-ийн дөрөвдүгээр хавсралт

ОФИЦЕР, АХЛАГЧИЙН ЦОЛНЫ ТЭМДГИЙН БАЙРЛАЛ

№	Цэргийн цол	Цолны тэмдгийн өнгө	Цолны тэмдгийн хэлбэр	Цолны тэмдгийн материал	Цолны тэмдгийн хэмжээ		Цолны тэмдгийн тоо	Мөрдэсний мөрөн талын эхлэн хэмжих шугамнаас тэмдгийн төв, туузны гол хоорондын зай цувраагаар /мм/			Мөрдэсний урт, өргөн /мм/	
					Урт /мм/	Өргөн /мм/						
Ёслолын хувцасны мөрдэс												
1	Хурандаа	Мөнгөлөг саарал	Том таван хошуу	Металл	19	19	3	30	55	80	-	115/50 120/50 125/50
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	1	5	-	-	-	
2	Дэд хурандаа	Мөнгөлөг саарал	Том таван хошуу	Металл	19	19	2	30	55	-	-	
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	1	5	-	-	-	
3	Хошууч	Мөнгөлөг саарал	Том таван хошуу	Металл	19	19	1	30	-	-	-	
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	1	5	-	-	-	
4	Ахмад	Мөнгөлөг саарал	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	4	20	40	60	80	
5	Ахлах дэслэгч	Мөнгөлөг саарал	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	3	20	40	60	-	
6	Дэслэгч	Мөнгөлөг саарал	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	2	20	40	-	-	
7	Тэргүүн ахлагч	Мөнгөлөг саарал	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	45	60	75	-	
			Тэргүүн ахлагчийн ялгах тэмдэг	Металл	21	6	2	25	35	-	-	
8	Сургагч ахлагч	Мөнгөлөг саарал	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	35	50	65	-	
			Сургагч ахлагчийн ялгах тэмдэг	Металл	21	6	1	25	-	-	-	
9	Ахлах ахлагч	Мөнгөлөг саарал	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	25	40	55	-	
10	Ахлагч	Мөнгөлөг саарал	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	2	25	40	-	-	
11	Дэд ахлагч	Мөнгөлөг саарал	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	1	25	-	-	-	

Албаны хувцасны мөрдөс

Албаны хувцасны мөрдөс												
1	Хурандаа	Алтан шар	Том таван хошуу	Металл	19	19	3	30	55	80	-	115/50 120/50 125/50
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	5	-	-	-		
2	Дэд хурандаа	Алтан шар	Том таван хошуу	Металл	19	19	2	30	55	-	-	
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	1	5	-	-	-	
3	Хошууч	Алтан шар	Том таван хошуу	Металл	19	19	1	30	-	-	-	
			Ахлах офицерын ялгах тэмдэг	Металл	45	6	1	5	-	-	-	
4	Ахмад	Алтан шар	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	4	20	40	60	80	
5	Ахлах дэслэгч	Алтан шар	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	3	20	40	60	-	
6	Дэслэгч	Алтан шар	Жижиг таван хошуу	Металл	14	14	2	20	40	-	-	
7	Тэргүүн ахлагч	Алтан шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	45	60	75	-	
			Тэргүүн ахлагчийн ялгах тэмдэг	Металл	21	6	2	25	35	-	-	
8	Сургагч ахлагч	Алтан шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	35	50	65	-	
			Сургагч ахлагчийн ялгах тэмдэг	Металл	21	6	1	25	-	-	-	
9	Ахлах ахлагч	Алтан шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	3	25	40	55	-	
10	Ахлагч	Алтан шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	2	25	40	-	-	
11	Дэд ахлагч	Алтан шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Металл	21	10	1	25	-	-	-	115/50 120/50 125/50
Савхин дээлний мөрдөс												
1	Хурандаа	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	3	25	50	75	-	95/50
2	Дэд хурандаа	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	2	25	50	-	-	
3	Хошууч	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	1	35	-	-	-	
4	Ахмад	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	4	15	35	55	75	
5	Ахлах дэслэгч	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	3	15	35	55	-	
6	Дэслэгч	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	2	25	45	-	-	
7	Тэргүүн ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	30	55	70	-	
			Тэргүүн ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	2	10	20	-	-	

8	Сургагч ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	20	35	50	-	95/50	
			Сургагч ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	1	10	-	-	-		
9	Ахлах ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	10	25	40	-		
10	Ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	2	10	25	-	-		
11	Дэд ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	1	10	-	-	-		
Еслол, албаны цамцны мөрдэс													
1	Хурандаа	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	3	38	58	78	-		
2	Дэд хурандаа	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	2	38	58	-	-		
3	Хошууч	Шар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	1	48	-	-	-		
4	Ахмад	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	4	30	46	62	78		
5	Ахлах дэслэгч	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	3	30	46	62	-		
6	Дэслэгч	Шар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	2	40	56	-	-		
7	Тэргүүн ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	40	55	70	-		
			Тэргүүн ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	2	20	30	-	-		
8	Сургагч ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	30	45	60	-		
			Сургагч ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	1	20	-	-	-		
9	Ахлах ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	20	35	50	-		
10	Ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	2	20	35	-	-		
11	Дэд ахлагч	Шар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	1	20	-	-	-		
Хээрийн хувцасны мөрдэс													
1	Хурандаа	Хар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	3	25	50	75	-		
2	Дэд хурандаа	Хар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	2	25	50	-	-		
3	Хошууч	Хар	Том таван хошуу	Хатгамал	19	19	1	50	-	-	-		
4	Ахмад	Хар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	4	15	35	55	75		

20

5	Ахлах дэслэгч	Хар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	3	15	35	55	-	95/50
6	Дэслэгч	Хар	Жижиг таван хошуу	Хатгамал	14	14	2	25	45	-	-	
7	Тэргүүн ахлагч	Хар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	45	60	75	-	
			Тэргүүн ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	2	25	35	-	-	
8	Сургагч ахлагч	Хар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	21	10	3	35	50	65	-	95/50
			Сургагч ахлагчийн ялгах тэмдэг	Хатгамал	21	6	1	25	-	-	-	
9	Ахлах ахлагч	Хар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	2,1	1,0	3	25	40	55	-	
10	Ахлагч	Хар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	2,1	1,0	2	25	40	-	-	
11	Дэд ахлагч	Хар	Гурвалжин дүрс бүхий тэмдэг	Хатгамал	2,1	1,0	1	25	-	-	-	

ГЭРЭЭТ АЛБАНЫ БОЛОН ХУГАЦААТ ЦЭРГИЙН АЛБА ХААГЧИЙН ЦОЛНЫ ТЭМДГИЙН БАЙРЛАЛ

Д/д	Цэргийн цол	Цолны тэмдгийн өнгө	Цолны тэмдгийн хэлбэр	Цолны тэмдгийн материал	Цолны тэмдгийн хэмжээ		Цолны тэмдгийн тоо	Мөрдэсний мөрөн талын эхлэн хэмжих шугамнаас тэмдгийн төв, туузны гол хоорондын зай цувраагаар /мм/				Мөрдэсний урт, өргөн /мм/
Гэрээт албаны цэргийн хээрийн хувцасны мөрдэс												
1	Ахлах түрүүч	Шар	Зураас	Хатгамал	50	6	4	35	44	53	62	80/50
2	Түрүүч	Шар	Зураас	Хатгамал	50	6	3	35	44	53	-	
3	Дэд түрүүч	Шар	Зураас	Хатгамал	50	6	2	35	44	-	-	
4	Ахлах байлдагч	Шар	Зураас	Хатгамал	50	6	1	35	-	-	-	
Хугацаат цэргийн хээрийн хувцасны мөрдэс												
1	Ахлах түрүүч	Цэнхэр	Зураас	Хатгамал	50	6	4	35	44	53	62	80/50
2	Түрүүч	Цэнхэр	Зураас	Хатгамал	50	6	3	35	44	53	-	
3	Дэд түрүүч	Цэнхэр	Зураас	Хатгамал	50	6	2	35	44	-	-	
4	Ахлах байлдагч	Цэнхэр	Зураас	Хатгамал	50	6	1	35	-	-	-	

ЗЭВСЭГТ ХҮЧНИЙ ЖАНЖИН ШТАБ

